

УДК 75:7.071.1(477)Поп

Ольга Мельничук
(Київ)**ТВОРЧЕ КРЕДО НАРОДНОГО ХУДОЖНИКА УКРАЇНИ
МИКОЛИ ПОПОВА**

У статті висвітлюється постать народного художника України, професора Миколи Попова – представника академічної рисувальної школи, учня В. Касіяна, О. Пащенко, К. Трохименка. Митець працював у найрізноманітніших графічних техніках, однак особливою його пристрастю була літографія, давно забуті техніки якої він відродив у Київському художньому інституті. Ще одним напрямком творчої діяльності художника була книжкова графіка. Останні десятиріччя митець працював у техніці олійного живопису, оволодіваючи цією майстерністю. Майже 60 років М. Попов присвятив і педагогічній діяльності, виховавши чимало самобутніх художників.

Ключові слова: лірик, олівець, офорт, літографія, композиція, лінійний ритм, тональне вирішення.

The figure of People's Painter of Ukraine, professor Mykola Popov is considered in the article. He is known as a representative of the academic drawing school, a follower of V. Kasiyan, O. Pashchenko, K. Trokhymenko. The artist has worked in the most diverse graphic techniques, but lithography is his particular predilection. Lithography long-forgotten techniques have been restored by him at the Kyiv Art Institute. Book illustrations have become another area of the painter's creative activities. The artist has devoted his last decades to the technique of oil painting, gaining proficiency in it. Mykola Popov has devoted almost 60 years to the pedagogical work. He has nurtured a good few of original distinctive painters.

Keywords: lyric poet, pencil, etching, lithography, composition, linear rhythm, tonal solution.

Плине час... У круговерті життя, у метушні повсякдення хочеться мати в серці й душі орієнтири справжнього, духовного, несутного. Ось тому в пам'яті спливає постать народного художника, професора Миколи Попова. Незважаючи на відзнаки та звання, він завжди залишався добрим товаришем, скромною і шляхетною людиною, позбавленою будь-якої зверхності у взаєминах. Це давало відчуття чогось дуже справжнього, відвертого. Лірик і філософ прочитувалися в кожному його творі. Людина напрочуд порядна, справжній трудівник, він бачив своє призначення у служінні мистецтву.

Микола Тарасович Попов пройшов складний життєвий шлях. На його долю випали і роки голодувань, окупації під час Другої світової війни, і роки післявоєнної відбудови. Природна селянська мудрість тата і вроджене бачення краси матері, прекрасної вишивальниці, дозволили батькам помітити захоплення хлопця малюванням. Вони всіляко заохочували й підтримували хлопця, раділи його успіхам. З особливим трепетом і теплом Микола Тарасович згодом створював портрети своїх батьків [3, с. 5].

Мистецьку освіту він здобув у Ворошиловградському (нині – Луганському) художньому училищі. Із вдячністю згадував поради свого вчителя О. Фільберта – учня Ф. Кричевського, який «поставив юнакові розум, серце, око та руку» і благословив на стежу графіки. Надалі, у Київському художньому інституті, М. Попову пощастило навчатися у видатних художників-педагогів В. Касіяна, О. Пащенко, К. Трохименка, В. Костецького, які наvertsали його до заглиблення в життя трудової людини та природи, навчали бачити красу в непоказній повсякденності. Особливо художник любив працювати в техніці літографії, захоплення якою переросло у пристрасть завдяки можливостям тональних і кольорових вирішень. Вивчив її досконало, завдячуючи долі, яка звела молодого митця з досвідченим майстром-літографом (з дореволюційним стажем, як згадував Микола Тарасович) Кузьмою Максимовичем Мошталером, у якого перейняв багато цінного й корисного. І саме в техніці кольорової літогра-

фії було виконано дипломну роботу «Похід армії Ворошилова у 1918 р.», яка стала справжнім успіхом молодого художника, адже її експонували на багатьох художніх виставках. Згодом, уже викладаючи, він відродив в інституті давно забуті техніки літографії. Заради справедливості зауважимо, що з не меншою віртуозністю Микола Тарасович володів технікою офорта. Він створив великі серії в літографії та офорті на теми громадянської та Другої світової війни – «Боротьба і становлення», «Мужність», «Партизанська сюїта», «Роки окупації»; за мотивами «Кобзаря» Т. Шевченка – «А Україна, знай, горить», «Тримай міцно, синку», «Літа орел, літа сизий»; на історичну тематику – «Ви жертвою пали», «Світ людський», «Г. Сковорода»; а також такі серії, як «Моє дитинство», «Зимовий та літній Седнів». У 1980-х роках митець повернувся до теми «Кобзаря» Т. Шевченка і натхненно виконав велику серію офортів – «Катерина», «Хворе дитя» та інші.

Правда буття і мистецька досконалість її відтворення засобами образотворчості – творче кредо митця. Натомість життєве кредо – жодного дня без натхненної праці.

Микола Тарасович – один із загальноновизнаних рисувальників України, представник академічної рисувальної школи. Він стоїть поряд з такими постатями, як А. Базилевич, О. Данченко та інші. Для художника найвищий ступінь визнання – це визнання колег. Для графіка воно вдвічі вагомніше, коли його як рисувальника, оцінюють лаконічно, ёмно, одним словом – Майстер. Кожен рисунок олівцем, сепією чи сангіною часто при вдаваній незакінченості є закінченим мистецьким твором, який можна порівняти з айсбергом, де в підводній частині – добротний академічний вишкіл, глибоке знання вітчизняної та зарубіжної класики рисунка, жорсткий відбір найсуттєвішого, лаконізм виражальних засобів, звернення до напрацювань класиків (серед яких художник особливо цінує Рембрандта, М. Мункачі, С. Іжакевича) та своїх ровесників (К. Єлевої, А. Базилевича).

Можна сказати, що М. Попов був в 70–90-х роках ХХ ст. мандрівним художником. У складі творчих груп Микола Тарасович вивчав географічні карти України й колишнього СРСР, а також Великої Британії, Італії, Індії, Америки, Німеччини та інших країн. З кожної мандрівки художник повертався, збагачений враженнями, з рисунками та начерками, що правили за своєрідні дорожні нотатки, які згодом набували живої плоти закінчених творів [3, с. 6] За власним визнанням митця, він ніколи не писав етюдів з натури, а цікаві мотиви, замальовані в блокноті, відтворював уже в майстерні, включаючи зорову пам'ять. І це своєрідна «родзинка» художника.

Ще одна особливість таланту М. Попова – те, що він художник яскраво вираженого ліричного спрямування. Його завжди вирізняла любов до людей-трудоарів, про яких кажуть, що вони – «сіль землі». Саме їх образи хвилюють митця, у них він знаходить відповіді на свої творчі запити. Малюнки-портрети просто зачаровують, бо видно, що художник любить тих людей, яких малює, – добрі й лагідні бабусі, мудрі, дещо іронічні чоловіки.

М. Попова сміливо можна назвати живописцем. Останні десятиріччя він присвятив живопису, оволодіваючи цією майстерністю. Йому було цікаво перебувати в процесі пошуку нових засобів художньої виразності, освоєнні нових для себе технік. Як у своїх графічних, так і в живописних творах майстер значну увагу приділяв роботі над композицією, тоном, хоча визнавав, що гармонійного тонального узгодження в живопису досягати значно важче. Живописні пейзажі митця відтворюють особливості природи того чи іншого регіону. Художник ішов до своєї вершини, проводячи щодня в майстерні. Микола Тарасович дуже любив те, чим він займався і був відданий справі свого життя.

Зауважимо, що в графічних та живописних творах митець виявив себе майстром композиції, тонального вирішення, цікавих знахідок лінійного ритму.

Специфічна риса Попова-пейзажиста – звичка через роки повертатися до відпрацьованих мотивів. У таких випадках з'являються своєрідні пейзажі-спомини, у яких відображена велика любов митця до Землі, яка його сформувала, яка є йому рідною.

Ще одним напрямом творчої діяльності художника (ідеться про 60–70-ті роки ХХ ст.) була книжкова графіка. В улюбленій авторській техніці виконані ілюстрації до книги «Студені води» Д. Бедзика, оповідання «Дід Архип і Льонька» М. Горького тощо.

Майже за 60 років педагогічної діяльності (50 років – у Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, останні 7 років – у Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука) М. Попов виховав багато самобутніх художників. Він спромігся вдало поєднувати особисту творчість із педагогічною діяльністю. Микола Тарасович був дуже доброю і чуйною людиною, часто підтримував молодих художників порадами, рекомендаціями, навчав художньо мислити, знаходити художні образи і втілювати їх на аркуші всіма графічними засобами, уможливлючи виявлення творчих індивідуальностей.

Про свою роботу в галузі графічного мистецтва він звітував на міських, республіканських, всесоюзних та міжнародних виставках. «Безмежне розмаїття життя відтворюється в конкретних його проявах, зображується не безпристрасно-реєстраційно, а у всьому багатстві і своєрідності форм, кольорів, фактури предметного світу, в емоційно-психологічному чи філософсько-споглядальному аспектах» [1, с. 11].

Мистецький доробок Миколи Тарасовича неоціненний і потребує подальшого, більш поглибленого, дослідження. До останніх днів життя він підтверджував високе реноме митця своєю працею на теренах мистецтва.

-
1. Афанасьев В. А. Українське радянське мистецтво 1960–1980-х років. Нариси з історії українського мистецтва. Київ : Мистецтво, 1984. 224 с.
 2. Лагутенко О. А. Українська графіка ХХ століття : навчальний посібник. Київ : Грані-Т, 2011. 184 с. : іл.
 3. Народний художник України Микола Попов : альбом / авт. вступ. ст. В. Могилевський. Київ : Європа-Принт, 2004. 199с. : іл.
 4. Рубан В. Микола Попов : альбом. Київ : Мистецтво, 1985. 127 с.: іл.

References

1. Afanasiev V. A. (1984) *Ukrainske radianske mystetstvo 1960–1980-kh rokiv. Narysy z istorii ukrainskoho mystetstva* [Ukrainian Soviet art of the 1960–1980s. Essays on the history of the Ukrainian art]. Kyiv: Mystetstvo.
2. Lahutenko O. A. (2011) *Ukrainska hrafika XX stolittia* [Ukrainian graphics of the 20th century]. Kyiv: Hrani-T.
3. Mohylevskiy V. (2004) *Narodnyi khudozhnyk Ukrainy Mykola Popov* [Ukrainian national artist Mykola Popov]. Kyiv: Yevropa Prynt.
4. Ruban V. (1985) *Mykola Popov* [Mykola Popov]. Kyiv: Mystetstvo.

SUMMARY

The figure of People's Painter of Ukraine, professor Mykola Popov is considered in the article. He is known as a representative of the academic drawing school, a follower of V. Kasiyan, O. Pashchenko, K. Trokhymenko. The artist has worked in the most diverse graphic techniques, but lithography is his particular predilection. Lithography long-forgotten techniques have been restored by him at the Kyiv Art Institute. A large number of works, including ones relative to the historical subjects, have been executed just in the very technique. While creating, the painter has sweated a lot on the composition, tonal solution, linear rhythm, aspiring to reach perfection in his works.

Book illustrations have become another area of the painter's creative activities. The artist has devoted his last decades to the technique of oil painting, gaining proficiency in it. Since the lyrical world-view is inherent for the master, numerous landscapes painted with tenderness, love for his native Ukraine have been created. Mykola Popov has devoted almost 60 years to the pedagogical work. He has nurtured a good few of original distinctive painters. The master's artistic heritage is indeed inappreciable.

Keywords: lyric poet, pencil, etching, lithography, composition, linear rhythm, tonal solution.